

בס"ד, יום ערב שב"ק כי תבוא תשפ"ו

ומכירה, שלא יזכיר שמה פעמיים.

ולפי זה יש מקום לומר, שכשם שלומר "רחב" "רחב" פעמיים מביא לחמדה, כך הזכרת השבת כמה פעמים, מביא להידבק יותר בקדושת השבת, והדבר יוסיף יותר קדושה למאכלים ושאר צרכי שבת.

**לסיכום:** בעת הכנת ורכישת מאכלים לכבוד שבת, יש מקום להזכיר ולומר פעמיים ויותר 'לכבוד שבת קודש', כדי להוסיף ולהידבק בקדושת השבת.

### פטור המזיק בערב שבת בין השמשות

**שאלה.** בדין שאמרו חכמים שהמזיק בערב שבת פטור מפני שהזיק ברשות, יש להסתפק כמה ספקות: א. ממתי עד מתי נחשב ערב שבת? ב. האם טעם הפטור בערב שבת הוא משום שזמנו בהול, או שמא זה דין מיוחד שבערב שבת המזיק פטור? ג. האם פטור זה נאמר גם בעיר"ט ובערב פורים? ד. מהם צרכי שבת שבגללם אם הזיק פטור? ה. מה הדין בשאר מצוות?

**תשובה.** לענין התחלת זמן הפטור, כתב הב"ח (ח"מ סימן שע"ח) בשם הגהות אשרי (ב"ק פ"ג סימן יא), דלאו דוקא ערב שבת, אלא משעה שמתחיל, דהיינו מחצי היום ומעלה. וכן כתב הש"ך (ח"מ סימן רצ"א ס"ק כב) על הדין שמי שקיבל פקדון בערב שבת לא חייב להטמין אותו מיד בקרקע, שמחצי היום ואילך כבר פטור מלהטמין.

ואילו בבאיור הלכה כאן (ד"ה ישכים) בסוף דבריו כתב, שהרמב"ם השמיט את הדין שצריך להשכים, כיון שהלכה כאיסי בן יהודה (ב"ק דף לב ע"א) שדוקא בערב שבת בין השמשות הזמן להזדרז ולא בבוקר. אבל כתב שיש לדחות, שהמצוה להזדרז מתחילה מהבוקר, ואילו הפטור הוא רק בסוף היום כשהזמן דחוק.

ובשיטה מקובצת (ב"ק שם ד"ה הא תו) כתב בשם רבנו יהונתן, שהגמרא שואלת מה שייך לפטור על ריצה לכבוד שבת בבין השמשות, הרי אין דרך בן ברית להתעסק בבין השמשות, והשיבו שיוצא בריצה ובזריזות עטוף בטליתו לקבל את השבת.

הרמב"ם כתב בפירושו המשניות (ב"ק פ"ג מ"ו) שלא דוקא בערב שבת, אלא גם בערב יו"ט כשנחפזים פטור.

ויש לעיין מה הדין בערב ר"ח ופורים. ונראה להביא ראיה שגם בזה יש פטור, ממה שכתב החוות יאיר (סימן רז) שגם הרף במוצאי שבת לקידוש לבנה, פטור.

צרכי שבת שרצים בשבילים הם, לאפות, לבשל, להדליק נר, הליכה למרחץ. וכן מנה התו"ט בין הדברים לרחוץ פניו ורגליו, ולהחליף את בגדיו לכבוד שבת.

**לסיכום:** זמן הפטור בהיזק מחמת ריצה בערב שבת, להב"ח הוא מאמצע היום, ולביאור הלכה לדעת הרמב"ם נוהג הפטור רק בסוף היום סמוך לשבת [הגם שמצוה להכין מהבוקר]. והפטור הוא גם בערב יו"ט, וייתכן שהוא הדין בנחפז לקיים מצוות היום בפורים, ושאר מצוות, כמו שמצינו פוסקים שכתבו שכן הוא גם ברץ לקידוש לבנה, אך כל זה דוקא כשזמנו בהול.

### ריבוי שמן בנרות שבת עד שדולקים גם ביום

**שאלה.** האם יפה עושים, המרבים שמן בנרות שבת ויו"ט, עד שממשיכים לדלוק גם ביום?

**תשובה.** בשו"ת תורה לשמה (סימן ע"ו) כתב שלא מצא לזה סמך. ולא יפה הדבר וצריך לבטלו, יען כי עוברים על כל תשחית במה דשרגא בטיהרא מאי אהני, ואין מקום להדלקת נר ביום אלא רק בבית הכנסת, משום כבוד בית הכנסת, ואיתא בשבת (דף סז ע"ב) "האי מאן דמיכסי שרגא דמשחא ומגלי נפטא, קעבר על כל תשחית". ופרש"י (ד"ה דמכסי, ד"ה נפטא): "דמכסי שרגא דמשחא, שעושה לו כסוי למעלה ממנה לידלק. נפט, כשמגלין אותו, האור הולך ונמשך אליו ומבעיר", עכ"ל.

ולפי דבריו נמצא שאינו נכון להרבות שמן כל כך. ונראה שלפי זה, גם אלו המשאירים חשמל דלוק כל השבת ולא מכבים אותו ע"י שעון, גם זה אינו נכון, ויש בכך משום כל תשחית, ואין הוצאה זו נחשבת להוצאות שבת החוזרות.

**לסיכום:** אין ענין שהנרות יהיו דולקים גם ביום השבת, ואדרבה יש בזה חשש של כל תשחית.

### לומר פעמיים 'לכבוד שבת קודש'

כתב המשנ"ב (סק"ב) שטוב שיאמר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת, כי הדיבור הוא פועל הרבה בקדושה. ומבואר בפוסקים שהוא הדין בכל מה שעושה לשבת ומה שעוסק לצרכי שבת, הן בסידור ונקיון ביתו וברחיצת גופו והחלפת מלבושיו וכל כיוצא בזה יאמר בפיו שעושה לכבוד שבת קודש, ועכ"פ יחשוב במוחו ובמחשבתו שעושה לכבוד שבת, ועל ידי זה יחול קדושת שבת על אותו דבר, וכן ביום טוב יאמר 'לכבוד יום טוב'.

וגם בשבת עצמו כשאוכל ושותה ומקיים שאר תענוגים וכבוד שבת יאמר בפיו 'לכבוד שבת קודש', וסמך לזה בדברי המדרש (אסתר רבה ז יב) מדברי המן שהלשין על ישראל שאוכלין ושותין ואומרים עונג שבת ועונג יום טוב.

ונראה, שיש ענין לומר פעמיים "לשם קדושת שבת", "לשם קדושת שבת", דהנה מצינו בהרבה מקומות בחז"ל שבכפילת השם יש ענין של חיבה, וכן כתב רש"י (בראשית כב יא) וז"ל: "אברהם אברהם, לשון חבה הוא שכופל את שמו".

וכעין זה מצינו בעוד מקומות שהזכרת דבר פעמיים יש בזה חיזוק של המאמר, וכדאיתא בגמרא (שבועות דף לו ע"א): "אמר רבי אלעזר, 'לאו' שבועה, 'הן' שבועה. אמר רבא, והוא דאמר 'לאו' 'לאו' תרי זימני, והוא דאמר 'הן' 'הן' תרי זימני". וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סימן רלז ס"ה).

ויעוין עוד בבן יהוידע (תענית דף ה ע"ב) שהקשה, לשם מה אמרו בגמרא שהאומר "רחב" "רחב" נקרי, הרי מבואר שם שזה אמור דוקא במי מכיר אותה, והלא היום אין מי שמכיר אותה?

ותירץ שבה ללמדנו דהזכרת השם פעמיים הוא דרך חיבה ומכניס חמדה בלב, ולכך צריך שיזהר האדם באשת איש דעלמא שיודעה